

№ 37 (2025) С. 169–176
National Academy of Fine Arts and Architecture
Collection of Scholarly Works
«Ukrainian Academy of Art»
ISSN 2411–3034
Website: <http://naoma-science.kiev.ua>

УДК 75/76. 071.1 (477) «19» Ніколайчук
ORCID ID: 0000-0002-1206-5755
DOI <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2025-37-20>

Катерина Попович

докторка філософії

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

popovych.katerina22@gmail.com

МИСТЕЦЬКІ ВІЗІЇ НАТАЛІЇ НІКОЛАЙЧУК – СИНКРЕТИЗМ, КОНЦЕПЦІЇ ТА ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Анотація. *Мета дослідження* – дослідити та систематизувати значне творче надбання Н. Ніколайчук, яке складається з офортів, ліногравюр, монотипів, акварелей, олійного живопису, а також визначити світоглядні ідеї й концепції мисткині, художньо-образні особливості її творів. **Результати.** Українська самобутня художниця має власний почерк, творчий метод, своєрідну манеру, що вирізняє її з-поміж інших митців. У своїй творчості мисткиня торкається важливих тем екзистенційно-онтологічного змісту. Вагоме місце у творчості мисткині посідає сакральний образ Жінки, який виявляється по-різному. Творчість Н. Ніколайчук відзначається великим репертуаром жанрів та тем (обрядові, релігійні, символічні, пейзажні, натюрморти), поліфонією стилів. **Методи дослідження.** У дослідженні використано історичний і біографічний методи для окреслення хронологічних меж; за допомогою інтерпретації, аналітичного опису та образно-стилістичного аналізу були досліджені твори художниці та визначено особливості їхньої композиційної будови; метод класифікації та узагальнення вжито для упорядкування робіт за техніками, темами, жанрами. **Висновки.** Творчий доробок народної художниці Н. Ніколайчук демонструє багатогранність її обдарування, віртуозне володіння графічними та живописними техніками, глибоке розуміння ролі мистецтва для духовного перетворення людини та художньо-естетичного сприйняття світу. Мисткиня апелює до різних стилів та напрямів, національних джерел для втілення власних ідей.

Ключові слова: українська графіка, живопис, ліногравюри, офорти, Наталія Ніколайчук.

ARTISTIC VISIONS OF NATALIA NIKOLAYCHUK – SYNCRETISM, CONCEPTS AND ARTISTIC-AESTHETIC PRINCIPLES

Kateryna Popovych

Doctor of Philosophy

National Academy of Fine Arts and Architecture

popovych.katerina22@gmail.com

Abstract. *The purpose of the study* – to study and systematize the significant creative heritage of N. Nikolaychuk, which consists of etchings, linocuts, monotypes, watercolors, oil paintings, as well as to determine the artist's worldview ideas and concepts, artistic and figurative features of her works. **Results.** The Ukrainian original artist has her own handwriting, creative method, and peculiar manner that distinguishes her from other artists. In her work, the artist touches upon important topics of existential and ontological content. An important place in the artist's work is occupied by the sacred image of the Woman, which manifests itself in different ways. N. Nikolaychuk's artistic practice is characterized by a large repertoire of genres and themes (ritual, religious, symbolic, landscape, still lifes), polyphony of styles. **Research methods.** The study used historical and biographical methods to outline the chronological boundaries; with the help of interpretation, analytical description and figurative and stylistic analysis, the artist's works were studied and the peculiarities of their compositional structure were determined; the method of classification and generalization was used to organize the works by techniques, themes, genres. **Conclusions.** The creative work of the People's Artist N. Nikolaychuk demonstrates the versatility of her talent, mastery of graphic and painting techniques, a deep understanding of the role of art for the spiritual transformation of man and artistic and aesthetic perception of the world. The artist appeals to different styles and trends, national sources to realize her own ideas.

Key words: Ukrainian graphics, painting, linocuts, etchings, Natalia Nikolaychuk.

Постановка проблеми. Сучасне українське мистецтво твориться в реальному часі та потребує ретельного вивчення, належної оцінки з боку мистецтвознавців і науковців. Художниця Н. Ніколайчук, яка належить до когорти провідних українських митців, активно працює на ниві графічного мистецтва та живопису, опановує сучасні техніки і технології як способи самовираження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Згадки про творчість Н. Ніколайчук зустрічаються у загальних альбомах та дослідженнях образотворчого мистецтва України. Зокрема, у ґрунтовній мистецтвознавчій праці ХХІ ст. «Історія українського мистецтва» за редакцією Г. Скрипник (у п'ятому томі), де відтворено широку панораму мистецького процесу минулого століття, у главі «Мистецтво 1990-х років» висвітлено визначальні етапи розвитку та здобутки українського мистецтва вказаного періоду. У розділі «Візуальне мистецтво» Г. Складенко дає коротку, проте містку характеристику творчості Н. Ніколайчук як визначної української художниці [1, с. 797–798]. У монографії О. Лагутенко «Українська графіка ХХ століття» творчість Н. Ніколайчук розглянута в контексті розвитку українського образотворчого мистецтва 1980-х років [2, с. 54]. Творчий доробок київських художників репродуковано й проаналізовано в альбомі «Художники Києва. Із дерева життя українського образотворчого мистецтва. На межі II–III тисячоліть», де представлені окремі роботи художниці, а також стаття про її мистецьке кредо [3, с. 463–464]. Творча діяльність української художниці висвітлена в поодиноких статтях у періодичних науково-популярних виданнях, збірнику наукових праць, зокрема авторства дослідниць О. Ламонові [4; 5; 6; 7; 8], А. Швидюк [9], в яких розкрито окремі напрями та аспекти її творчості. Також короткі відомості подано в каталозі художниці [10], в «Енциклопедії сучасної України» [11] та на особистому сайті художниці [12]. Проте цілісного уявлення про творчий доробок і мистецькі спрямування народної художниці наразі немає.

Мета статті – систематизувати та здійснити мистецтвознавчий аналіз художніх творів київської художниці Н. Ніколайчук, визначити образно-стильові особливості графічних та живописних творів майстрині, з'ясувати її роль у формуванні пласту сучасного українського мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Постать народної художниці Н. Ніколайчук є однією

з найяскравіших у сучасному українському артпросторі. Її твори вирізняються кольоровою феєрією, складною вивіреною композиційною структурованістю, майстерним володінням графічними техніками. Художниця перманентно простує своїм творчим шляхом, сповненим нових відкриттів, знахідок, експериментів, пошуком гармонії, розкриваючи різні грані власного таланту, заглиблюючись у філософські роздуми над людським еством та світобудовою. Мисткиня звертається до одвічних сюжетів, розвиваючи позачасовий діалог культур, який тонкою ниткою поєднує минуле й сьогодення, налаштовуючи зв'язок предків з нащадками.

Н. Ніколайчук усвідомлено обрала фах художника, що відповідало станом її душі, отримавши мистецьку освіту на графічному факультеті Київського державного художнього інституту (1976–1982). Її дипломна робота – ілюстрації до роману П. Загребельного «Смерть у Києві» (офорт, 1982) – стала дебютом в українському графічному мистецтві та першим шаблем на сході до досконалості.

Вибором теми диплому майстриня графіки виявила зацікавлення історією Київської Русі, інтерес до цієї теми був також викликаний святкуванням 1500-ліття Києва. Художниця, переосмислюючи хід історії, виразила авторське бачення та надала власну інтерпретацію історичним подіям минулого, наче вдумливий погляд у глибину віків. У циклі офортів вона вибудувала складну систему подання ілюстративного матеріалу як ключових, так і другорядних моментів, використавши для ілюстрацій вертикальний та горизонтальний формати. Так, у творах «Вбивство Ігоря», «Битва», «Плач землі», «Князівські розваги», «Князь», закомпонованих у горизонтальному форматі, багатофігурні сцени виглядають масштабними і величними. Аркуші «Подорож», «Воїн», «Заклик», «Влада» з вертикальними композиціями вже більш камерні, символічні, укрупнені, сконцентровані на окремих постатях [6, с. 63]. Дипломна робота отримала схвальну оцінку П. Загребельного, який зазначив, що візуальний ряд та пластичне вирішення ілюстрацій виступають в органічній єдності з літературним твором [12].

Наступним кроком на творчому шляху молодій художниці було навчання у творчих майстернях АМ СРСР у визначного українського художника, педагога М. Деревуса, де вона обирає теми: «Гарячі точки планети» та «Наддніпрянська лірика». В аркушах із серії

«Наддніпрянська лірика», яка складається із п'яти офортів, ключовим образом стає водойма, що символізує джерело, спокій, відпочинок і плинність життя. У врівноважених гармонійних композиціях родина в човні, жіночі постаті, купальниці в граціозних позах з неквапливими рухами, зображені на лоні природи, наче розчиняються в ній. В цій серії передача стану природи та людини, яка вміщена в природне середовище, є домінантною. Серія «Гарячі точки планети», побудована в ракурсі спостережень військового журналіста, навпаки напружена і драматична. Епізоди війни, сцени боротьби, насильство, розруха, загалом передають відчуття страху, тривоги, горя та розпачу. Динамічні композиції, в яких під несподіваним кутом зображені військові й мирні жителі, виконані експресивними штрихами та різкими лініями.

Упродовж 1980–1990-х років Н. Ніколайчук плідно працювала у графіці, використовуючи широкий діапазон графічних засобів. У наступних серіях «Будемо розумними» і «Подих життя», для яких майстриня графіки обрала техніку ліногравюри, вона порушує екзистенційні питання. Естампи із серії «Будемо розумними» (1986) (іл. 1) багатозначні, замислуваті, алегоричні за змістом. Композиції створені вигадливим штрихом, імпульсивними лініями та експресивними плямами, які підкреслюють образну насиченість творів.

У 1989 році художниця, віртуозно володіючи лінійним та тональним рисунком, створює серію ліногравюр «Подих життя», таким чином продовжуючи образну канву попередньої серії, де втілені філософські міркування

Іл. 1. Н. Ніколайчук. «Будьмо розумними». Ліногравюра. 1986. [з приватної колекції Н. Ніколайчук]

над сутністю людини. Твори мисткині мають складну конструктивну композиційну будову, струнку архітектуру, і водночас імпровізовану організацію простору, де образи перетікають з одного в інший і трансформуються у збалансовану картину буття.

Графічна серія «Натхнення» (1989), виконана в техніці лінориту, про таємничий процес творчості – лаконічна та виразна без зайвих деталей, тут відбувається відвертий діалог авторки з Музою у вигляді крилатого ангела.

Майстриня графіки, перебуваючи у перманентному пошуку нових способів самовираження, обирає монотипію, в якій до «чорно-білого» звучання додаються окремі насичені кольори – червоний та жовтий. Твори «Розправа» (1994) та «Базар» (1998), котрі тяжіють до експресіонізму і переходять у напівабстрактне поле, дуже контрастні та емоційні. Легкими лініями окреслені форми, де ледве прочитуються образи людей, а насичені плями надають роботам цілісності сприйняття.

У 2000-х роках художницю вже не задовольняє «скупа» мова графіки, натомість засоби живопису збільшують можливості для повного розкриття творчого задуму. Н. Ніколайчук, виступаючи як живописець, наповнює свої твори експресією кольору, потужною енергетикою, посиляючи меседж глядачеві. До живопису художниця залучає графіку з чіткими лініями та окресленими контуром виразними формами і площинами, синтезуючи ці два види мистецтва.

Тема кохання, власне стосунків чоловіка та жінки, реалізована мисткинею у низці творів графіки та живопису. Триптих «Він і Вона» (лінорит, 1990) дотичний до біблійного сюжету про Адама і Єву; перед нами – досконалі оголені чоловіча та жіноча постаті – творіння Бога, що блукають по світу, пізнаючи його. Твори «Двоє» (полотно, олія, 1999) (іл. 2), «Єднання I» та «Єднання II» (полотно, олія, 2005), «Таємниця» (полотно, олія, 2005) сповнені інтимності, трепетності почуттів, глибокої пристрасті та магнетизму протилежностей. Так, у творі «Єднання II» (полотно, олія, 2005) чоловіча та жіноча постаті в єдиному пориві притягуються одна до одної як дуальні енергії «Інь і Янь», що взаємодоповнюють одне одного й утворюють баланс у Всесвіті. У творі «Дует» (папір, монотипія, 2000) чоловік та жінка виступають як партнери в танку, в артистичних позах готові об'єднатися для спільної танцювальної партії з притаманними

для танців мімікою, жестами та рухами. У творі «Таємниця» чоловічу та жіночу постаті розділяє темна смуга, яка приховує від людського ока потаємне та сокровенне, важливе тільки для двох. Колірна гама цих творів барвиста й яскрава, композиції складаються з насичених кольорових плям, окреслених лініями, що нагадують техніку вітражу. У творі «Щирість» (полотно, олія, 2002) авторка наголошує на відвертих взаєминах між чоловіком та жінкою, які мають утворювати міцний зв'язок між ними на основі чесності, довіри та віддачі, вони обмінюються дарами, які мають символічне значення. Цей живописний твір вирізняється складними сполуками кольорів та стриманістю.

Творчість художниці, для якої мистецтво стало способом самовираження й осмисленого буття, відзначається асоціативно-кolorистичними пошуками, створенням гармонії форм та колірної гами відповідно до смислового навантаження твору. Акварелі «Освячення Флори» (1993), «Наречена» (1993), «Спокуса» (1993), «Червоне намисто» (1994), «Етикет» (1994), в яких делікатно й лагідно бринять свіжі, чисті кольори — медитативні, споглядальні, сповнені внутрішнього спокою та глибокого змісту. Головною героїнею низки творів художниці є Жінка, яка втілена в різних іпостасях та має свій неповторний образ: постає як Богиня, Прародителька, Берегиня, Богоматір, Муза, виступає Володаркою та Спокусницею.

Творча інтенція Н. Ніколайчук виявляється в синкретизмі художньої образності через внутрішнє суб'єктивне сприйняття світу, власні уявлення та мистецькі категорії.

Іл. 2. Н. Ніколайчук. «Двоє». Полотно, олія. 1999. [12]

Тематика творів мотивована потребою в духовному перетворенні суспільства, яка спонукає глядача до роздумів над онтологічними питаннями та занурення у світ архетипів. Медитативність, звернення до давніх язичницьких та християнських традицій виявляється у таких живописних творах, як «Земля предків» (2002), «Обереги» (2005), «Купальські мрії» (2005), «Молитва» (2011), «Пісня» (2017), де містичним чином співіснують янголи (на кшталт «джоттівських»), фантоми-постаті з німбами та національні образи в пишних вінках. У живописних творах із сакральними сюжетами «Духовне єднання» (полотно, олія, 2002), «Святковий день» (полотно, олія, 2014), «Молитва» (полотно, олія, 2011), «Єдиноборство» (полотно, олія, 2005) головною героїнею постає Богоматір, оточена сонмами святих. У творах «Сновидіння» (полотно, олія, 2011), «Реквієм» (полотно, олія, 2011), в яких перетинаються різні виміри і світи, в побудові композиції простежується чітка архітектоніка, зокрема в ритмізованому просторі узгоджені вертикалі та горизонталі. Так, на полотнах «Купальські мрії» та «Купальські традиції» (2005), «Яблуневий спас» (2005), «Ритуал» (2007), «Українська мелодія» (2007), «Свято сонця» (2008) (іл. 3) — зображені величаві діви, що беруть участь у дійствах-обрядках, уквітчані та вбрані в український народний костюм, таким чином художниця надає питомої ваги давній культурі предків, які культивували зв'язок з Природою, Всесвітом та Богом.

У картинах «Вітання» (2005), «Мрійлива розмова» (2005), «Дитячі пригоди» (2005), «Дарунок» (2005), «Відчуття простору» (2007) (іл. 4) виявляється символіко-езотеричний тип мислення мисткині, яка змушує відчути щось незбагненно-таємниче, приховане від нашого погляду. В цьому особливому світі відбувається спілкування загадкових ангелів, «романтичні відіння раю» [2, с. 54]. Твори «Дівчина з чашею» (1996), «Віра, Надія, Любов» (2001), «Ритуал» (2006) мають яскраве національне забарвлення та підсилені контрастними поєднаннями кольорів. У живописних творах «Весна» (2002), «Весна» (2005) (іл. 5), «Народження Венери» (2005) та «Яскраві промені» (2005) головною героїнею виступає прекрасна жінка, вони звучать як гімн жіночій вроді, що має божественне начало.

Цикл полотен «Театр» про перевтілення акторів на сцені і життя поза лаштунками театру передає причетність до театрального дійства та карнавалу, які відбуваються в реальному

житті: людських стосунках, спілкуванні й взаєминах. Мисткиня, вкладаючи у твори філософський підтекст, артистично використовує мотив маски, під якою приховується справжня особистість, її характер і наміри. Саме у творі «Перевтілення» (полотно, олія, 2005) закована ідея личини людини, яка може виконувати різні амплуа, що вказує на певний стиль гри. У творі «Підглядають» (полотно, олія, 2005) одні виступають в ролі діючої особи, інші як спостерігачі. Робота «Курортні перетворення» (2005) (іл. 6) продовжує тему лицедійства або гри, що дає змогу людині бути різною за будь-яких обставин. Так можна уявити себе королевою або чаклункою. Твір «Етикет» (1994) також можна віднести до цієї серії, тут сама ідея етикету затискає людину у межі правил та обмежень, усталених у суспільстві.

Загадкові жінки в масках у вишуканому вбранні та театральних позах наче розмовляють між собою мовою жестів. Водночас маска дає змогу людині побути наодинці з собою, уникаючи соціальних ролей. Композиції цих творів мають складну будову, вони розділені на частини або модулі, в котрих постаті людей вміщені в умовне чи абстраговане тло. Окремо варто виділити роботи «Репетиція» (2005) і «Танок» (2007), в яких у граційних позах зображені танцівники та майстерно передано пластику людського тіла через мову танцю.

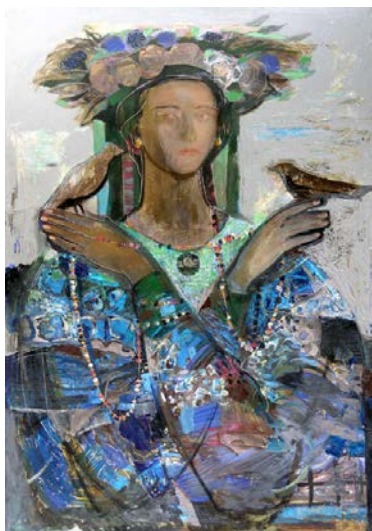
У творчому доробку мисткині окреме місце посідають натюрморти й пейзажі як рефлексії на навколишній світ, певною мірою трансформовані в образи-символи. Дослідниця творчості художниці О. Ламонова зауважує: «Натюрморти Наталії Ніколайчук – певною

Л. 3. Н. Ніколайчук. «Свято сонця». Полотно, олія. 100×120 см. 2008. [11]

Л. 4. Н. Ніколайчук. «Відчуття простору». Полотно, олія. 100×120 см. 2007. [11]

Л. 5. Н. Ніколайчук. «Весна». Картон, олія. 100×50 см. 2005. [11]

Л. 6. Н. Ніколайчук. «Курортні перетворення». Полотно, олія. 70×90 см. 2005. [10, с. 23]

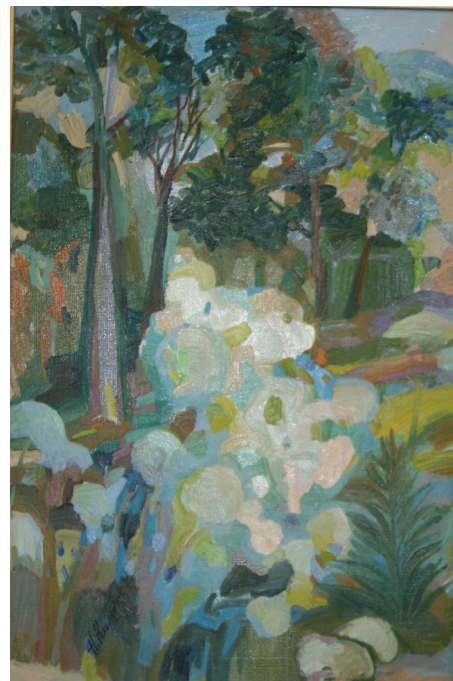
мірою продовження і доповнення її складних символічних композицій. Не випадково більшість із них — це квіти, цілком реальні і водночас — фантастичні у своїй розкішній, надмірній красі («Червоні лілеї», «Червоні жоржини»). Це — квіти з тих самих лісів і садів, де здійснюються ритуали та розмовляють птахи» [4, с. 70]. Натюрморти з букетами з диво-квітами у вазах — урочисті, святкові з контрастними барвами або ж ніжні, ліричні з нюансними кольорами, які переливаються як самоцвіти різними відтінками, неначе на святі життя. Стилізовані квіти в декоративних натюрмортах «Мальви» (2017), «Білі троянди на білому тлі» (2012), «Промені світла» (2011), «Квіти» (2008) — неймовірні та казкові, породжені уявою і фантазією авторки. В натюрморті «Мелодія цього літа» (2017) (іл. 7) перед нами пишній букет з білими калами, тюльпанами та маками; водночас чаша з вином та образ маски мають символічне значення й надають творові глибокого сенсу. Творче надбання художниці — це одухотворені натюрморти з янголами та людьми. Так, у творі «Натюрморт. Квіти» (2005) з'являються додаткові образи — замріяна жінка з великим букетом квітів, а також невеликі умовні жіночі постаті, що ніби шахматні фігурки населяють простір. У монотипії «Келих» (1993) сам келих виглядає як наповнена плодами чаша;

художниця використовує обмежену палітру кольорів, в якій домінує коричнево-червона колірна гама. У живописних творах «Мушлі» (2009), «Шум моря» (2008) мисткиня акцентує увагу на особливостях форми (круга, хвилі, спіралі, завитка) та кольору мушель, які виринають з морської стихії.

Пейзажі Н. Ніколайчук — це ода Творцеві, особистісне співпереживання спілкування з величною природою, налаштування на її стан. Водночас Природа — джерело натхнення, зі слів художниці: «Природа — це вдих, полотно — видих» [9, с. 115]. Так, твори «Золота стежка» (2005), «Перед дощем» (2008), «Дорога до моря» (2005), «Рання весна» (2008), «Березень в Криму» (2013), «В горах Криму» (2014) настроєві, передають одухотвореність природи, звучать як ноктюрни. Мистецтвознавиця А. Швидюк зауважує, що: «Н. Ніколайчук мислить локальними кольорними плямами, які при взаємодії одна з одною народжують нове звучання, подібне до музичної мелодії» [9, с. 114]. Напіваабстрактні твори з декоративними ландшафтами, зокрема «Ранок» (2004), «Коштовне світло» (полотно, олія, 2005), «Мелодія простору» (полотно, олія, 2017) — постають як узагальнені композиції з акцентом на яскравих кольорових спалахах. У цих пейзажах матеріальне наче переходить в інший вимір — духовний, неземний.

Іл. 7. Н. Ніколайчук.
«Мелодія цього літа. Полотно, олія. 2017.
[З приватної колекції Н. Ніколайчук]

Іл. 8. Н. Ніколайчук. «Літні барви».
Полотно, олія. 2012
[З приватної колекції Н. Ніколайчук]

В роботах «Таємний сад» (2001), «Літні барви» (2012), виконаних в імпресіоністичній манері, художниця показує буяння природи, її красу, гру кольорів, світла й тіні у сонячний день. У полотнах «Весна» та «Яблунева гілка» 2014 року зображена пора цвітіння дерев, що символізує оновлення, розквіт природи та пробудження почуттів в людини.

Художниця, торуючи дорогу в мистецтві, експериментує в різних графічних та живописних техніках. Низка графічних творів, виконана в авторській техніці (туш, перо, фіолетове чорнило, золота та срібні фарби), лінійна та схематична. Майстриня називає ці короткочасні твори «джазовими імпровізаціями». Так, у графічних творах «Таїнство» (2002), «Вісник» (2002), «Духовне єднання» (2004) лаконічними засобами виразності з простих графом вибудоване власне поле з умовними персонажами.

На новому етапі свого життя мисткиня повертається до традиційної графіки, створюючи ліногравюри «Інтерпретація чорного та білого» (2012), насичені сплетінням ліній та плям, що утворюють складний лабіринт закодованих образів (людей, птахів, янголів). Графіка цього періоду стає складнішою й інтелектуальнішою з використанням метафор та асоціативним рядом зображень.

У графічній чорно-білій серії «Імпульси» (2022) авторка резюмує свої філософські ідеї в чітко побудовані та геометризовані композиції, які виступають «увертюрами до сюїт». У цій серії вона переходить в абстрактне або напіваабстрактне поле, коли основним засобом виразності стає лінія та пляма.

У буремний час 2023–2024 рр. Н. Ніколайчук не стоїть осторонь подій та культурно-мистецьких процесів у країні. Вона долучилась до благодійного проекту «Митці для перемоги. Квітуча Україна», мета якого збір коштів для підтримки Збройних Сил України. Художниця створює артоб'єкти із використаних гільз. Вона перетворює смертоносний предмет на символ краси та життя і доводить, що навіть у найскладніших обставинах мистецтво здатне принести світло, добро в людські серця. Такий вияв її творчості є символом переродження, вірою у силу мистецтва, його здатність загоювати рани та об'єднувати людей. Н. Ніколайчук на гільзах компілює різноманітні сюжети – стилізовані репліки її живописних і графічних творів або ж абстрактні образи. Гравюри на гільзах – це унікальні витвори мистецтва, це потужний меседж про мир, любов та надію. Диптих «Сила духу» (оригінальна техніка, мідь, гравірування,

2024 р.), представлений на Всеукраїнському триєнале графіки в Будинку художника у Києві в 2024 році, отримав гран-прі.

Народна художниця України, член правління Київської організації спілки художників України; упродовж 1995–2017 рр. Н. Ніколайчук декан факультету образотворчого мистецтва Київської дитячої академії мистецтв. Наразі як викладач композиції мистецького ліцею «Київська дитяча академія мистецтв імені М. І. Чембержі» вона дбає про обдарованих дітей та молодь, вкладаючи в них душу та плекаючи паростки їхнього таланту.

Художниця бере активну участь у виставковій діяльності, міжнародних та всеукраїнських проєктах, її твори експонуються на численних персональних виставках. Роботи зберігаються в колекціях Чернігівського, Хмельницького, Запорізького, Полтавського художніх музеїв, Національному художньому музеї України, Музеї книги та друкарства України, картинних галереях Ізмаїлу та Кривого Рогу. Мисткиня отримує заслужене визнання та нагороди. Зокрема, творча та науково-педагогічна діяльність відзначена медаллю й Почесною грамотою Кабінету міністрів України (2003), також художниця нагороджена нагрудним знаком «Знак пошани» (2003), срібною медаллю Національної академії мистецтв України (2011), медаллю «Лауреат премії імені Тетяни Яблонської» Національної спілки художників України (2017).

Висновки і перспективи використання результатів дослідження. Творчість Н. Ніколайчук базується на інтелектуальних роздумах, дослідженні основ композиції, глибинному розумінні мистецтва як засобу пізнання та вдосконалення. Художниця знаходить власний спосіб рефлексії та самовираження, інспірований мистецькими напрямками минулого – Відродженням, романтизмом, модерном й експресіонізмом, адже рушійною силою творця є традиція та інновація. В синтезуванні мистецьких стилів та національних народних мотивів полягає синкретизм творчості Н. Ніколайчук. Головна увага у творах художниці приділена композиційній режисурі, складовою якої є ритм, симетрія та асиметрія, центр та рівновага, простір, колір і тон, що суголосні законам будови Всесвіту. Мудрість життєвої позиції, спроби доторкнутись до Вічності, Істини, Абсолюту через одкровення й прозріння, глибина задуму та змісту у вишуканих композиціях – у цьому криється феномен Н. Ніколайчук, яка знайшла своє місце в художньому постмодерному просторі

України. Результати дослідження можуть бути використані під час підготовки навчальних і просвітницьких матеріалів із сучасного мистецтва, а також у лекційних курсах з історії українського мистецтва, культурології та візуальних практиках.

Список використаних джерел

1. Історія українського мистецтва : у 5 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; голов. ред. Г. Скрипник. Київ, 2007. Том 5 : Мистецтво XX ст. / під ред. Г. Скрипник. 1048 с.
2. Лагутенко О. А. Українська графіка XX століття: навч. посіб. Київ : Грані-Т, 2011. 184 с. : іл.
3. Художники Києва. На межі II–III тисячоліть. Із древа життя українського образотворчого мистецтва. Живопис. Графіка. Скульптура / упоряд. В. Андрієвської ; вступ. сл. Ю. Белічка. Київ : Криниця, 2009. 524 с. : іл.
4. Ламонова О. Вічний пошук гармонії та духовності: мистецтво Наталії Ніколайчук. *Наука і суспільство*. 2015. № 3–4. С. 69–70, 73–74.
5. Ламонова О. Офорти та лінорити Наталії Ніколайчук. *Наука і суспільство*. 2018. № 3–4. С. 70–71.
6. Ламонова О. Рання графіка Наталії Ніколайчук (1980–1990-ті роки). *Студії мистецтвознавчі: Архітектура. Образотворче та декоративно-вжиткове мистецтво*. 2018. № 4 (64). С. 63–76.
7. Ламонова О. Творчість Наталії Ніколайчук: Шлях до істини та гармонії. *Наука і суспільство*. 2006. № 3–4. С. 46–48.
8. Ламонова О. Театральні образи Наталії Ніколайчук. *Наука і суспільство*. 2010. № 11–12. С. 64–65.
9. Швидюк А. Живопис Наталії Ніколайчук. Магія світла. *Образотворче мистецтво*. 2021. № 4. С. 112–115.
10. Наталка Ніколайчук: живопис-графіка : кат. тв. Київ, 2011.
11. Мазур-Посвалюк О. В. Ніколайчук Наталія Іванівна. *Енциклопедія сучасної України*. Київ : Ін-т енциклопед. досліджень НАН України, 2021. Т. 23. URL: <https://esu.com.ua/article-74364> (дата звернення 07.07.2024).
12. Наталія Ніколайчук – народний художник України : [сайт]. URL: <http://nikolaychuk.com.ua/home.html> (дата звернення 11.01.2025).

References

1. Skrypnyk, H. (Holov. red.). (2007). *Istoriia ukrainskoho mystetstva [History of Ukrainian Art] : u 5 t. / NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho . Tom 5 : Mystetstvo XX st. [Art of the 20th century]* [in Ukrainian].
2. Lahutenko, O. (2011). *Ukrainska hrafika XX stolittia [Ukrainian graphics of the 20th century] : Hrani-T* [in Ukrainian].
3. V. Andriievskoi (uporiad). (2009). *Khudozhnyky Kyieva. Na mezhi II–III tysiacholit. Iz dreva zhyttia ukrainskoho obrazotvorchoho mystetstva. Zhyvopys. Hrafika. Skulptura [Artists of Kyiv. On the verge of the II–III millennia. From the tree of life of Ukrainian fine art. Painting. Graphics. Sculpture]*. Krynytsia [in Ukrainian].
4. Lamonova, O. (2015). *Vichnyi poshuk harmonii ta dukhovnosti: mystetstvo Natalii Nikolaichuk [Eternal search for harmony and spirituality: the art of Natalia Nikolaychuk]*. *Nauka i suspilstvo [Science and society]*. 3–4, 69–70, 73–74 [in Ukrainian].
5. Lamonova, O. (2018). *Oforty ta linoryty Natalii Nikolaichuk [Etchings and linocuts by Natalia Nikolaychuk]*. *Nauka i suspilstvo [Science and society]*. 3–4, 70–71 [in Ukrainian].
6. Lamonova, O. (2018). *Rannia hrafika Natalii Nikolaichuk (1980–1990-ti roky) [Early graphics by Natalia Nikolaychuk (1980–1990s)]*. *Studii mystetstvoznavchi: Arkhitektura. Obrazotvorche ta dekorativno-vzhytkove mystetstvo [Art Studies: Architecture. Fine and Decorative and Applied Arts]*. 4 (64), 63–76 [in Ukrainian].
7. Lamonova, O. (2006). *Tvorchist Natalii Nikolaichuk: Shliakh do istyny ta harmonii [Creativity by Natalia Nikolaychuk: The Path to Truth and Harmony]*. *Nauka i suspilstvo [Science and society]*. 3–4, 46–48 [in Ukrainian].
8. Lamonova, O. (2010). *Teatralni obrazy Natalii Nikolaichuk [Theatrical Images by Natalia Nikolaychuk]*. *Nauka i suspilstvo [Science and society]*. 11–12, 64–65 [in Ukrainian].
9. Shvydiuk, A. (2021). *Zhyvopys Natalii Nikolaichuk. Mahiia svitla [Painting by Natalia Nikolaychuk. The Magic of Light]*. *Obrazotvorche mystetstvo [Fine Arts]*. 4, 112–115 [in Ukrainian].
10. Natalka Nikolaichuk: zhyvopys-hrafika [Natalka Nikolaychuk: Painting and Graphics] (2011): katalog. Kyiv [in Ukrainian].
11. Mazur-Posvaliuk, O. (2021). *Nikolaichuk Nataliia Ivanivna [Nikolaychuk Natalia Ivanivna]*. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]*. In-t entsykloped. doslidzhen NAN Ukrainy, 23. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-74364> (data zvernennia 07.07.2024) [in Ukrainian].
12. *Nataliia Nikolaichuk – narodnyi khudozhnyk Ukrainy [Natalia Nikolaychuk – People’s Artist of Ukraine]*, [sait]. Retrieved from: <http://nikolaychuk.com.ua/home.html> (data zvernennia 11.01.2025) [in Ukrainian].

Подано до редакції 29.05.2025